

سال دوم

جلسه ۹۷

سال تحصیلی ۹۰ - ۹۱

۱۶ / ۲ / ۹۱ شنبه

بحث سوم:

حقیقت اشاره چیست؟

نکته اول

بیان چند نکته

تفاوت اشاره عملی با دیگر علائم عملی (حرکات و سکناات سر و دست)

علائم عملی ← محتاج وضع هستند ← دلالت وضعی

اشاره ← در میان حیوانات و طفل های صغیر هم جاری است ← دلالت طبیعی

نکته دوم

بیان چند نکته

✓ «اشاره» از مقوله «فعل» :

چراکه عملی چیزی جز بالا آوردن دست - یا امثال آن - به سمت مشارّ الیه نیست

✓ همه هویت اشاره :

خط موهومی که بین آلت اشاره و مشارّ الیه برقرار می شود.

✓ غایت از اشاره :

آن است که مخاطب را متوجه مشارّ الیه کنیم

✓ اشاره، مفهومی انتزاعی :

اشاره مفهومی است انتزاعی که از فعل خارجی و نسبت آلت اشاره با مشارّ الیه، در

ذهن پدید می آید

نکته سوم

بیان چند نکته

✓ اجزاء نفس الامری در تحقق یک «اشاره» :

۱. «مشیر» = اشاره کننده

۲. «آلت اشاره» = وسیله ای که با آن اشاره می کنیم

۳. «مشارّ الیه» = چیزی که به آن اشاره می کنیم

✓ اشاره، مفهومی انتزاعی

از نسبت بین آلت اشاره و مشارّ الیه، مفهوم اشاره انتزاع می شود.

نکته چهارم

بیان چند نکته

✓ **مشارّ الیه** هیچ گونه دخالتی در «موضوع له» ندارد.

نکته چهارم

نتیجه گیری

- ✓ اسماء اشاره وضع شده اند تا به جای آلت اشاره قرار بگیرند.
- ✓ **پس** وضع اسماء اشاره عبارت است از «اعتبار الاسماء آلة للإشارة»
- ✓ **موضوع له اسماء اشاره** = «آلت اشاره» (یعنی برای این وضع شده اند)
- ✓ **بیان دیگر** : آنها وضع شده اند تا به وسیله آنها اشاره را ایجاد کنیم
- ✓ **نکته** : این ایجاد در وعاء اعتبار انشایی است و لذا وجود این اشاره هم اعتباری است.

نکته چهارم

نتیجه گیری

✓ **نکته:** با این بیان، اسماء اشاره دارای معنی نیستند ولی موضوع له دارند

تغییر در تعریف وضع = «الوضع جعل اللفظ علامة للمعنى او جعله آله لإيجاد الاعتبار»

✓ **همین نکته درباره انشاء هم جاری است**

یعنی وقتی گفتیم انشاء عبارت است از ایجاد المعنى باللفظ فى وعاء الاعتبار العقلایى،

لاجرم صیغه انشایی دارای معنی نیست بلکه موجد معنی است؛ پس آلت ایجاد معنی است

✓ **کاربرد «علامت»:**

به عبارت کلی تر «علامت» در جایی می آید که الفاظ حکایی باشند و اگر الفاظ «ایجادى»

شدند دیگر الفاظ علامت نیستند بلکه آلت ایجاد هستند)

(۱)

نظریه حضرت امام

✓ نکته: اسماء اشاره و ضمایر غایب وضع شده اند برای ایجاد اشاره

✓ فرق اسم اشاره و ضمیر غایب:

- اسماء اشاره: وضع شده اند برای اشاره به حاضر (و ما هو بمنزلة الحاضر)

- ضمایر غایب: وضع شده اند برای اشاره به غایب (و ما هو بمنزلة الغایب)

✓ شباهت «هذا» با «انگشت آدم لال»:

همانطور که انگشت، آلت ایجاد اشاره به مشاراً الیه است، لفظ «هذا» هم «آلت ایجاد اشاره»

است.

(۲)

نظریه حضرت امام

✓ موضوع له اسماء اشاره :

معنای اسماء اشاره، «نفس اشاره» است و «مشارّ الیه» داخل در موضوع له نیست

✓ نکته :

ظاهراً مراد امام آن است که هدف از وضع، ایجاد اشاره است و الا نفس اشاره یک معنی

اسمی است و هیچ کس از لفظ «هذا» مفهوم «اشاره» را نمی فهمد.

✓ و اینکه مشارّ الیه به ذهن سامع خطور می کند مثل آن خطوری است که «اشاره احرس»

باعث آن می شود.

نظریه حضرت امام

یک شاهد بر نظریه حضرت امام (معناها نفس الاشاره)

✓ موضوع له اسماء اشاره :

الفاظ وضع شده اند برای نفس اشاره (غایت، اشاره کردن است)

دلیل: «هذا» موضوع و یا محمول واقع نمی شود (چون معنی ندارد) و از این حیث مثل معانی حرفیه است. بلکه آنچه واقعاً موضوع است، «زید» است.

✓ اسم اشاره مصداقی از معنای حرفی:

پس به نوعی «اسماء اشاره» معنای حرفی هستند چراکه همانطور که حروف دارای معنای مستقل (نه از حیث وجود و نه از حیث مفهوم) نیستند، اسماء اشاره هم دارای معنای مستقل نیستند؛ چراکه «اشاره» قوامش به «مشیر» [آلت اشاره] و «مشار الیه» است.

✓ فرق بین اسماء اشاره و ما بقی حروف :

حروف دارای معنای غیر مستقل هستند ولی اسماء اشاره اصلاً معنا ندارند بلکه صرفاً ایجاد می کنند.

✓ **فرق اسماء اشاره با هم :**

تفاوت آنها هم در آن است که «هذا» وسیله اشاره به مفرد مذکر است و «هذه» وسیله اشاره به مفرد مؤنث؛ کما اینکه هذا وقتی استعمال می شود که بخواهیم به نزدیک اشاره کنیم و «ذلک» برای اشاره به دور؛ و «ذاک» برای اشاره به متوسط

✓ **اسم اشاره = آلت اشاره**

اسماء اشاره دارای معنی نیستند بلکه وضع شده اند تا به عنوان «آلت اشاره» استفاده شوند

✓ **موضوع له تسامحی اسم اشاره :**

اما با تسامح می توان گفت موضوع له این اسماء، «اشاره کردن» (به عنوان فعل خارجی) است

(۴)

نظریه حضرت امام

قلنا :

در آنجا علت آنکه نمی توانیم «مفهوم غیر مستقل ابتداء»
را به جای «من» به کار ببریم، آن است که یکی مستقل و
دیگری غیر مستقل است. و در عین حال هر دو

«حکایی» هستند

در حالیکه در ما نحن فیه اگر گفتیم اسماء اشاره،

ایجاد می کنند

ان قلت :

در حروف هم با اینکه معنا دارند
نمی توانیم به جای «صرت من البصر»
بگوییم «صرت مفهوم غیر مستقل

ابتداء بصره»